

ΣΧΕΔΙΟ ΓΝΩΜΗΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Επί του ν/σ

«Τροποποίηση του νόμου 927/1979 "Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις" (Α' 139) και προσαρμογή του στην απόφαση πλαίσιο 2008/913/ΔΕ της 28^{ης} Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328)»

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Την 4^η Νοεμβρίου 2013 εστάλη στην Ο.Κ.Ε. προς γνωμοδότηση το ν/σ του Υπουργείου Δικαιοσύνης με θέμα: **«Τροποποίηση του νόμου 927/1979 "Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις" (Α' 139) και προσαρμογή του στην απόφαση πλαίσιο 2008/913/ΔΕ της 28^{ης} Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L 328)»**

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους **κ.κ. Ν. Σκορίνη, Η. Ηλιόπουλο, Γ. Τσατήρη, κα Ζ. Λαναρά και κα Σ. Δροσοπούλου.**

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Η. Ηλιόπουλος, Αντιπρόεδρος Ο.Κ.Ε.** Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας μετείχαν ως εμπειρογνώμονες οι νομικοί **κα Μ. Τσίπρα** και **ο κ. Π. Περράκης**. Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχε και είχε τον επιστημονικό συντονισμό η **Δρ Αφροδίτη Μακρυγιάννη**, επιστημονική συνεργάτις της Ο.Κ.Ε.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τρεις (3) συνεδριάσεις ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της στις 21 Νοεμβρίου 2013.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., αφού ολοκλήρωσε την συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **26^{ης} Νοεμβρίου 2013**, διατύπωσε την υπ' αριθ. **297** Γνώμη της.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Το Σχ/ν με τίτλο: Τροποποίηση του νόμου 927/1979 «Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις (Α'139) και προσαρμογή του στην απόφαση πλαίσιο 2008/913/ΔΕ της 28^{ης} Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου (L328) περιλαμβάνει 6 άρθρα.

Με το **άρθρο 1** του νομοσχεδίου αντικαθίσταται το άρθρο 1 («*Δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους*») του ν. 979/1979 («*Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις*»).

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1, η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος περιλαμβάνει την πρόκληση, διέγερση ή προτροπή σε πράξεις **που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία**. Ορίζονται επίσης ποινές από 3 μήνες ως τρία χρόνια και από 5 έως 20 χιλ ευρώ.

Με τις ίδιες ποινές τιμωρείται και αυτός που προκαλεί, παροτρύνει ή διεγείρει σε διάπραξη φθοράς πραγμάτων που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από τις παραπάνω ομάδες (παρ.2)

Οι ποινές αυτές αυξάνονται σε περίπτωση τέλεσης εγκλήματος (παρ.3).

Επίσης με τις ποινές της παρ. 1 τιμωρείται και όποιος συγκροτεί ή συμμετέχει σε οργάνωση που επιδιώκει την τέλεση πράξεων των παρ. 1 και 2 (παρ.4).

Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 5 η τέλεση πράξης, σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους, από δημόσιο λειτουργό ή υπάλληλο κατά την άσκηση των καθηκόντων του συνιστά επιβαρυντική περίπτωση.

Με το **άρθρο 2** του νομοσχεδίου αντικαθίσταται το άρθρο 2 («*Δημόσιος εγκωμιασμός ή άρνηση εγκλημάτων*») του ν. 979/1979 και τιμωρείται *όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει ή κακόβουλα αρνείται τη*

σοβαρότητα γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή την αναπηρία, κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος, ή ενέχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους της.

Το **άρθρο 3** αφορά ειδικά στις περιπτώσεις που οι αξιόποινες πράξεις των άρθρων 1 («Δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους») και 2 («Δημόσιος εγκωμιασμός ή άρνηση εγκλημάτων») τελούνται μέσω του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, στη διάταξη ορίζεται ότι για την τέλεση των πράξεων αυτών μέσω του διαδικτύου «*απαιτείται*» (;) είτε ο δράστης είτε το «*σύστημα πληροφορικής*» που φιλοξενεί «*το υλικό που χρησιμοποιεί ο δράστης*» να βρίσκονται στην Ελλάδα.

Με το **άρθρο 4** ρυθμίζονται τα της ευθύνης των νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων, όταν οι εν λόγω αξιόποινες πράξεις τελέσθηκαν προς όφελος ή για λογαριασμό τους, από πρόσωπα που ενεργούν είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομ. προσώπου ή της ένωσης προσώπων και που καθ' οιονδήποτε τρόπο το εκπροσωπεί.

Στις περιπτώσεις αυτές προβλέπονται συγκεκριμένες διοικητικές κυρώσεις και, ειδικότερα, η επιβολή προστίμου (σε κάθε περίπτωση) και ο αποκλεισμός από δημόσιες παροχές, επιχορηγήσεις κλπ.

Οι κυρώσεις αυτές επιβάλλονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του «*κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού*» (εκτός εάν η πράξη τελέστηκε σε ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή, οπότε οι κυρώσεις επιβάλλονται από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης), μετά από αμετάκλητη παραπομπή σε δίκη.

Για την επιβολή των διοικητικών αυτών κυρώσεων (για τις οποίες ορίζονται και περιπτώσεις υποτροπής) προβλέπεται, πριν από την επιβολή οποιασδήποτε κύρωσης, η τήρηση του δικαιώματος ακρόασης και η προηγούμενη κλήτευση του

νομικού προσώπου ή της ενώσεως προσώπων προς παροχή εξηγήσεων, ενώ, για τη διασφάλιση της κίνησης της διαδικασίας, θεσπίζεται υποχρέωση των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών να ενημερώνουν τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μετά από κάθε αμετάκλητη παραπομπή για τέτοιες υποθέσεις.

Τέλος, σε περίπτωση αμετάκλητης παραπομπής του παραπεμφθέντος, η διάταξη προβλέπει την ανάκληση των διοικητικών κυρώσεων που έχουν επιβληθεί.

Με το **άρθρο 5** ορίζεται ότι οι πράξεις που περιγράφονται στον παρόντα νόμο καθώς και τα εγκλήματα που τελούνται συνεπεία αυτών διώκονται αυτεπαγγέλτως.

Τέλος, το **άρθρο 6** καθορίζει την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα τελευταία τρία χρόνια, η Ελληνική οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με σοβαρά δημοσιονομικά προβλήματα και η κοινωνία βιώνει τις συνέπειες των περιοριστικών δημοσιοοικονομικών πολιτικών. Το εισόδημα έχει υποστεί σοβαρότατη μείωση, η ανεργία έχει εκτιναχθεί στα ύψη και η οικονομία για έκτη συνεχή χρονιά καταγράφει αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Τα προαναφερόμενα δεδομένα οδηγώντας ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού στην ανέχεια και στην κοινωνική περιθωριοποίηση έχουν διαταράξει σοβαρά την κοινωνική συνοχή. Πολλοί είναι οι πολίτες εκείνοι που δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τις βασικές τους ανάγκες και να ανταποκριθούν στις ήδη αναληφθείσες προ του Μνημονίου υποχρεώσεις τους. Επιπρόσθετα, οι περικοπές των κοινωνικών δαπανών έχουν μειώσει σημαντικά το επίπεδο της κοινωνικής προστασίας. Οι συνθήκες αυτές σε συνδυασμό με το χαμηλό επίπεδο του δημόσιου λόγου και τα έντονα φαινόμενα λαϊκισμού που παρατηρούνται, δημιουργούν γόνιμο έδαφος για την καλλιέργεια καταστάσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας, όπως αυτές που εκδηλώνονται το τελευταίο διάστημα στην ελληνική κοινωνία.

Και είναι αυτονόητο, ότι για την αντιμετώπιση των καταστάσεων αυτών, θα πρέπει να υφίσταται το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, που θα εξασφαλίζει την τιμωρία οποιουδήποτε προκαλεί, εγείρει, ή με κάθε τρόπο, σχετίζεται με εγκλήματα κατά της ζωής, της υγείας, ή της περιουσίας, που τελούνται από ρατσιστικά κίνητρα.

Από την άλλη πλευρά, είναι εξίσου αυτονόητο, ότι ένα κράτος δικαίου οφείλει να θέτει σαφείς και απολύτως ορισμένους ποινικούς κανόνες, που δεν θα μπορούν με οποιοδήποτε τρόπο να παρερμηνευτούν ή να τύχουν διαφορετικής εφαρμογής από αυτή, που σκόπευε ο νομοθέτης. Οφείλει επίσης να τηρεί απαρέγκλιτα όλες τις δικονομικές εκείνες εγγυήσεις, που απορρέουν τόσο από το Σύνταγμα, όσο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τις Διεθνείς Συμβάσεις του ΟΗΕ και διασφαλίζουν σε όλους τους πολίτες (ακόμα και στον πιο στυγνό εγκληματία) το δικαίωμα μιας δίκαιης ποινικής αντιμετώπισης. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θίγει θεμελιώδεις κανόνες του Ευρωπαϊκού νομικού

πολιτισμού και αφήνει περιθώριο στην τέλεση πολιτικών εγκλημάτων, που πληγώνουν βαθύτατα την ίδια τη Δημοκρατία.

Πριν προχωρήσει στην Γενική Αξιολόγηση του παρόντος Σχ/Ν η ΟΚΕ διατυπώνει τις βασικές θέσεις σχετικά με ρατσιστικά φαινόμενα:

Α. Θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχική επιλογή της Ελληνικής πολιτείας η διασφάλιση της ισότητας όλων ενώπιον του νόμου και η παντελής εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης λόγω εθνικότητας, φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, γενετήσιου - σεξουαλικού προσανατολισμού, αναπηρίας και ηλικίας. Σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία η ισότιμη προστασία και αντιμετώπιση θα πρέπει να αποτελεί βασική αρχή όλων.

Β. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία είναι καταστάσεις που έρχονται σε πλήρη αντίθεση με τις αρχές της ανθρώπινης ελευθερίας και αξιοπρέπειας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των αρχών του κράτους δικαίου.

Γ. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία οδηγούν σε απειλητικές καταστάσεις για τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες που γίνονται στόχος αλλά και για το σύνολο της κοινωνίας καθώς δημιουργούν συνθήκες φοβίας και ανασφάλειας σε όλους τους πολίτες διαταράσσοντας βαθιά την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Δ. Η αυστηροποίηση του ποινικού πλαισίου, θα πρέπει να αποτελεί προϊόν ενδελεχούς μελέτης και να διασφαλίζει ευρεία κοινωνική συναίνεση, προκειμένου, εκτός των άλλων, να λειτουργεί παιδευτικά και για τους πολίτες. Σε πολύ μεγάλο βαθμό, η αντιμετώπιση φαινομένων ρατσιστικής βίας ξεκινάει από την σωστή και στοχευμένη παιδεία, περνάει μέσα από την καλλιέργεια και τον πολιτισμό και σχετίζεται άρρηκτα με τη δημιουργία ενός επαρκούς πλέγματος κοινωνικής προστασίας για όλους του πολίτες.

Αναφορικά με την Γενική αξιολόγηση του αντιρατσιστικού νομοσχεδίου η ΟΚΕ επισημαίνει ότι βασικός στόχος του παρόντος νομοσχεδίου θα πρέπει να είναι η λήψη μέτρων και κυρώσεων, που θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην αποτροπή

ανάπτυξης φαινομένων ρατσισμού. Στη κατεύθυνση αυτή επισημαίνονται τα ακόλουθα:

Α. Η ελληνική πολιτεία καθυστέρησε αδικαιολόγητα την διαμόρφωση και ψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου. Μικροκομματικές λογικές δεν ενέχουν καμία θέση σε τόσο κρίσιμες καταστάσεις, όπως αυτές που αντιμετώπισε το τελευταίο διάστημα η ελληνική κοινωνία. Τα φαινόμενα ρατσισμού, από όπου και αν προέρχονται πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα και χωρίς καθυστερήσεις. Δυστυχώς, ο ν.927/1979 ο οποίος ποινικοποιεί συμπεριφορές που αποβλέπουν σε φυλετικές διακρίσεις έχει εφαρμοσθεί ελάχιστα και δεν μπορεί να καλύψει τις σοβαρές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα

Β Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι τόσο σοβαρά ζητήματα όσο οι καταστάσεις ρατσισμού πρέπει να αντιμετωπίζονται ανεξάρτητα από τις κοινωνικές συγκυρίες που τα επιβάλλουν, προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθή, αντικειμενική και πλήρης νομοθέτηση. Το γεγονός ότι το παρόν νομοσχέδιο έρχεται προς ψήφιση σε μια χρονική στιγμή φορτισμένη από τραγικά περιστατικά, επιβάλλει ακόμα μεγαλύτερη προσοχή στις ρυθμίσεις που εμπεριέχει, καθώς κάθε προσπάθεια ποινικοποίησης των εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας ενέχει τον κίνδυνο προσβολής του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης.

Γ. Θετικά αξιολογείται το ότι η διερεύνηση και η ποινική δίωξη των εγκλημάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας γίνεται αυτεπάγγελα και δεν εξαρτάται από καταγγελίες των ίδιων των θυμάτων, που σε πολλές περιπτώσεις διστάζουν να κινήσουν τις σχετικές διαδικασίες.

Δ. Η αποτελεσματική εφαρμογή του αποδυναμώνεται από τη μη ρητή αναφορά στον σεβασμό των θεμελιωδών αρχών και των ατομικών δικαιωμάτων στα οποία συμπεριλαμβάνονται η ελευθερία της έκφρασης, του Τύπου, της τέχνης, του συνεταιρίζεσθαι. Είναι έτσι υπαρκτός ο κίνδυνος η δικαστική πρακτική να το θέσει υπό αμφισβήτηση.

Ε. Αρνητικά αξιολογούνται οι ρυθμίσεις που προβλέπουν ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να επιβάλλει διοικητικά πρόστιμα σε νομικά πρόσωπα χωρίς την προηγούμενη γνώμη κάποιου αρμόδιου συλλογικού οργάνου.

Στ. Τέλος, αρνητικά αξιολογείται η εξαίρεση από τις προστατευτικές διατάξεις του Σχ/Ν της «ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό». Η χώρα μας εξακολουθεί να παραμένει από τις λίγες χώρες που δεν αποδίδουν νομοθετικά τον οφειλόμενο σεβασμό στην ιδεολογία της ισότητας της οποίας έκφανση είναι και ο σεβασμός της διαφορετικότητας.

Στις επιμέρους παρατηρήσεις, που εκτίθενται στη συνέχεια, η ΟΚΕ επιχειρεί πέραν του προβληματισμού, που εκφράστηκε ήδη, να συμβάλει στην ορθότερη νομοτεχνικά διατύπωση και να αποτρέψει με τον τρόπο αυτό την οποιαδήποτε παρερμηνεία ή στρεβλή εφαρμογή.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟΝ

Άρθρο 1

Δημόσια Υποκίνηση Βίας ή Μίσους

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1, η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος περιλαμβάνει την πρόκληση, διέγερση ή προτροπή σε πράξεις **«που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία»** κλπ.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η φράση – προϋπόθεση εφαρμογής της διάταξης: **«μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις»** είναι περιττή και απλώς δυσχεραίνει την εφαρμογή της. Ο **προσδιορισμός** στη συνέχεια των προσώπων ή ομάδων προσώπων, σε βάρος των οποίων τελούνται οι πράξεις, **με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή την αναπηρία τους**, ακριβώς **υποδηλώνει/τεκμηριώνει την ύπαρξη ήδη αυτών των διακρίσεων και, επομένως, αυτός είναι που συνιστά τον πυρήνα της απαξίας των συγκεκριμένων πράξεων. Συνεπώς, αρκεί για να θεμελιώσει την αναγωγή τους σε αξιόποινη πράξη.**

Για τους ίδιους ακριβώς λόγους, στην παρ. 2, η ΟΚΕ κρίνει περιττή την προϋπόθεση που θέτει η διάταξη (η πρόκληση κλπ σε πράξεις κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία τους κλπ, να είναι **«κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων»**): Όταν υποκινούνται πράξεις βίας ή μίσους κατά προσώπων λόγω της φυλής, του χρώματός τους κλπ, αυτό εξ ορισμού εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των προσώπων αυτών.

Επομένως προτείνεται η επαναδιατύπωση της διάταξης **με την απάλειψη των προαναφερόμενων**. Επίσης και για την πληρότητά της προτείνεται να προστεθεί στις διακρίσεις και η διάκριση λόγω του **σεξουαλικού προσανατολισμού, του φύλου και των πολιτικών πεποιθήσεων**.

Όσον αφορά τα όρια ποινών που προτείνονται στην παρ.1 η ΟΚΕ τα αξιολογεί ως χαμηλά και ανεπαρκή για να αποτρέψουν τις συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις. Συνεπώς, προτείνεται το εύρος τους να γίνει πολύ μεγαλύτερο, με αύξηση του ανώτατου **ορίου** της απειλούμενης στερητικής της ελευθερίας ποινής στο ανώτατο όριο που προβλέπεται για το είδος αυτό ποινής (πέντε έτη για τη φυλάκιση, με την οποία τιμωρούνται τα πλημμελήματα), καθώς και με αύξηση του ανώτατου ορίου και της απειλούμενης χρηματικής ποινής (στο ποσό των 100.000 ευρώ).

Στη βάση επομένως των προηγούμενων παρατηρήσεων μας η παρ. 1 προτείνεται να διαμορφωθεί ως εξής: **«1. Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες μίσους ή βίας κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις πολιτικές πεποιθήσεις, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, την αναπηρία, το σεξουαλικό προσανατολισμό ή το φύλο, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως πέντε (5) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως εκατό χιλιάδων (5.000 - 100.000) ευρώ.»**

Στην παρ. 2 η ΟΚΕ προτείνει να απαλειφθεί η φράση: «κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη» και να διαμορφωθεί ως εξής: **«2. Με τις ίδιες ποινές τιμωρείται όποιος με πρόθεση και με τα μέσα και τους τρόπους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, παροτρύνει, προκαλεί ή διεγείρει σε διάπραξη φθοράς ή βλάβης πραγμάτων που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από τις παραπάνω ομάδες ή πρόσωπα.»**

Στην παρ 3 ορίζεται το πλαίσιο ποινής στην περίπτωση που οι πράξεις που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους έχουν *«ως αποτέλεσμα την τέλεση εγκλήματος»*.

Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η συγκεκριμένη διατύπωση ενδέχεται να δημιουργήσει ερμηνευτικές δυσχέρειες, και προτείνει αντί της φράσης «της τέλεσης εγκλήματος» να τεθεί η φράση «της τέλεσης άλλης, πέραν των

προβλεπομένων ανωτέρω, στις παραγράφους 1 και 2, αξιόποινης πράξης».

Επίσης προτείνει την αυστηροποίηση των ποινών. Συγκεκριμένα προτείνεται: αντί φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών να τεθεί τουλάχιστον ενός έτους και αντί χρηματικής ποινής δεκαπέντε έως τριάντα χιλιάδων ευρώ να τεθεί τουλάχιστον τριάντα χιλιάδων ευρώ.

Επομένως, η παρ. 3 προτείνεται να διαμορφωθεί ως εξής: **«3. Αν η πράξη των προηγούμενων παραγράφων είχε ως αποτέλεσμα την τέλεση άλλης, πέραν των προβλεπομένων ανωτέρω, στις παραγράφους 1 και 2, αξιόποινης πράξης, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή τουλάχιστον τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.»**

Με την παρ. 4 τιμωρείται η συγκρότηση ή συμμετοχή σε οποιαδήποτε οργάνωση ή ένωση προσώπων **«που επιδιώκει συστηματικά»** την τέλεση των πράξεων των παραγράφων 1 και 2.

Το στοιχείο της *συστηματικής επιδίωξης*, ως βουλευτικού περισσότερο χαρακτήρα, είναι ιδιαίτερα δυσαπόδεικτο και θα είναι πάντα αμφισβητήσιμο από την εκάστοτε εμπλεκόμενη οργάνωση με αποτέλεσμα να περιορίζονται σημαντικά οι δυνατότητες εφαρμογής της διάταξης αυτής.

Για να μπορέσει επομένως η συγκεκριμένη διάταξη να επιτελέσει την **αποτρεπτική λειτουργία** που καλείται να επιτελέσει, η ΟΚΕ προτείνει εκτός από το υποκειμενικό στοιχείο της «συστηματικής επιδίωξης», να συμπεριληφθεί και το αντικειμενικό στοιχείο της συστηματικής ανοχής της τέλεσης τέτοιων πράξεων σε σύνδεση με την οργάνωση αυτή.

Επομένως, η παρ. 4 προτείνεται να διαμορφωθεί ως εξής: **« 4. Όποιος συγκροτεί ή συμμετέχει σε οργάνωση ή ένωση προσώπων οποιασδήποτε μορφής που επιδιώκει συστηματικά ή ανέχεται την τέλεση των πράξεων των παραγράφων 1 και 2 ή που μέσω αυτής ή στο πλαίσιο της δραστηριότητάς της ή προς όφελος ή για λογαριασμό της τελούνται συστηματικά οι πράξεις αυτές, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη.»**

Άρθρο 2

Δημόσιος εγκωμιασμός ή άρνηση εγκλημάτων

Κατ' αρχήν η ΟΚΕ επισημαίνει ότι στην παρ.1 θα πρέπει να προβλέπεται όχι μόνο η κακόβουλη άρνηση της σοβαρότητας γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού, αλλά και η κακόβουλη άρνηση της ίδιας της ύπαρξης αυτών (κάτι που, άλλωστε, συχνά συμβαίνει στην πράξη και υπάρχει κίνδυνος να μείνει εκτός της ρύθμισης).

Περαιτέρω επισημαίνεται ότι όταν κάποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, ...αρνείται τη σοβαρότητα ... εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού, **αυτό αρκεί για ν' αποτελεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά αξιόποινη πράξη, χωρίς να χρειάζεται**, επιπλέον, να τίθεται ως προϋπόθεση η συμπεριφορά αυτή να στρέφεται κατά ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται ..... απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους της. **Εξ αντικειμένου η επιδοκιμασία, ο ευτελισμός ή η κακόβουλη άρνηση της σοβαρότητας ή της ύπαρξης γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου κλπ στρέφονται κατά ομάδων προσώπων και αυτονοήτως όχι μόνο μπορούν να υποκινήσουν, αλλά υποκινούν βία ή μίσος και ενέχουν, πράγματι, απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά αυτών των ομάδων ή των μελών τους.**

Επομένως, οι φράσεις «και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας ....., υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους της» **προτείνουμε να απαλειφθούν** (σε διαφορετική περίπτωση πάντως, αν παραμείνουν, θα πρέπει μαζί με τη φυλή, το χρώμα κλπ να τεθούν και ο σεξουαλικός προσανατολισμός και το φύλο.

Τέλος, για λόγους ασφάλειας δικαίου, είναι απαραίτητο στη διάταξη να ορίζεται κατά τρόπο βέβαιο ποια είναι τα εγκλήματα των οποίων τον εγκωμιασμό

τιμωρεί, χωρίς αμφιβολίες ή υποκειμενικές απόψεις. Γι αυτό είναι απαραίτητη η παραπομπή είτε σε δικαστικές αποφάσεις είτε σε σχετικά διεθνή νομικά κείμενα.

Με βάση τα προαναφερόμενα η ΟΚΕ προτείνει η παρ.1 να διαμορφωθεί ως εξής: **«1. Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει, ή κακόβουλα αρνείται την ύπαρξη ή τη σοβαρότητα γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού, όπως αυτά ορίζονται στα άρθρα 6, 7 και 8 του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου που κυρώθηκε με το ν. 3003/2002 (Α' 75) ή των εγκλημάτων που ορίζονται στο άρθρο 6 του Καταστατικού του Διεθνούς Στρατοδικείου που προσαρτάται στη Συμφωνία του Λονδίνου της 8^{ης} Αυγούστου 1945 ή που έχουν αναγνωρισθεί ως τέτοια με αμετάκλητη απόφαση ελληνικού ή διεθνούς δικαστηρίου, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου.»**

Άρθρο 3

Τέλεση μέσω διαδικτύου

Η διάταξη του άρθρου 3 αφορά ειδικά στις περιπτώσεις που οι αξιόποινες πράξεις των άρθρων 1 («Δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους») και 2 («Δημόσιος εγκωμιασμός ή άρνηση εγκλημάτων») τελούνται μέσω του διαδικτύου.

Συγκεκριμένα, στη διάταξη ορίζεται ότι για την τέλεση των πράξεων αυτών μέσω του διαδικτύου «απαιτείται» είτε ο δράστης είτε το «σύστημα πληροφορικής» που φιλοξενεί «το υλικό που χρησιμοποιεί ο δράστης» να βρίσκονται στην Ελλάδα.

Κατ' αρχήν η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η διατύπωση του άρθρου 3 πρακτικά υποδηλώνει, και στις δύο προβλεπόμενες σ' αυτήν περιπτώσεις, την τέλεση των συγκεκριμένων πράξεων στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας. Αντιθέτως, **δεν συμπεριλαμβάνει –και, άρα, εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της- τις περιπτώσεις τέλεσης των πράξεων αυτών από Έλληνες που βρίσκονται στην**

αλλοδαπή, όταν ούτε το υλικό που χρησιμοποιούν δεν βρίσκεται στην Ελλάδα (για την ακρίβεια, όταν δεν φιλοξενείται σε σύστημα πληροφορικής που βρίσκεται στην Ελλάδα).

Επισημαίνουμε στο σημείο αυτό ότι στο άρθρο 6 του Ποινικού Κώδικα ορίζεται ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και για τα κακουργήματα και τα πλημμελήματα που τελέστηκαν στην αλλοδαπή από ημεδαπό, εφόσον οι πράξεις αυτές είναι αξιόποινες και σύμφωνα με τους νόμους της χώρας στην οποία τελέστηκαν (κάτι που εν προκειμένω συμβαίνει σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές και, γενικότερα, στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου) ή αν διαπράχθηκαν σε πολιτειακά ασύντακτη χώρα.

Δηλαδή, στην περίπτωση που Έλληνας, ευρισκόμενος σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα (λ.χ. Γερμανία), από τον προσωπικό του υπολογιστή μέσω διαδικτύου αποστέλλει σε ελληνικά site ή bloggs κείμενα που εκθειάζουν γενοκτονίες και εγκλήματα πολέμου ή προβαίνει σε κηρύγματα ρατσιστικού μίσους και προτρέπει σε πράξεις βίας κατά συγκεκριμένων φυλετικών ομάδων, ενώ κανονικά, με τις προαναφερόμενες γενικές διατάξεις του Π.Κ. θα υπαγόταν στην εφαρμογή των ελληνικών νόμων, με το νομοσχέδιο μένει ατιμώρητος.

Συνεπώς, η συγκεκριμένη διάταξη του άρθρου 3, **καταλήγει να περιορίζει αδικαιολόγητα το πεδίο εφαρμογής του ελληνικού νόμου στις περιπτώσεις τέλεσης των αδικημάτων αυτών μέσω του διαδικτύου και γι αυτό, δεδομένου ότι έτσι κι αλλιώς, στα άρθρα 1 και 2 προβλέπεται και η μέσω του διαδικτύου τέλεσή τους, η ΟΚΕ προτείνει την απόσυρσή της.**

Άρθρο 4

Ευθύνη νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων

Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η διατύπωση της διάταξης (που για την εφαρμογή της, εκτός των άλλων, απαιτεί η αξιόποινη πράξη «να έχει τελεσθεί **προς όφελος ή για λογαριασμό νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων**») είναι τέτοια που

πρακτικά θα καταστήσει σχεδόν ανέφικτη την εφαρμογή της: πράγματι, αφενός, θα είναι πάντοτε εξαιρετικά δύσκολο να κριθεί ότι μία τέτοια πράξη τελέσθηκε προς όφελος ενός νομικού προσώπου, ενώ, αφετέρου, θα είναι πάντοτε πολύ δυσσπόδεικτο ότι τελέσθηκε για λογαριασμό του.

Το πρόβλημα δε αυτό επιτείνεται ακόμη περισσότερο από όσα ακολουθούν και αφορούν ειδικά στο πρόσωπο του δράστη, ήτοι, (να τελέσθηκε η πράξη) *από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου, ή της ενώσεως προσώπων και που καθ' οιονδήποτε τρόπο το εκπροσωπεί*. Είναι φανερό ότι η τελευταία ιδίως (σωρευτική) προϋπόθεση, ήτοι, ο δράστης να εκπροσωπεί το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, καθιστά ακόμη πιο δύσκολη τη δυνατότητα εφαρμογής της διάταξης, αφού πάντοτε είναι πολύ δύσκολο να εξακριβωθεί έγκυρα αν κάποιος είναι ή δεν είναι εκπρόσωπος ενός τέτοιου νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων, ποιά είναι τα όρια της εξουσίας εκπροσώπησης που διαθέτει ή που του έχει ειδικά παρασχεθεί και, το σπουδαιότερο, αν η διενέργεια της συγκεκριμένης πράξης του ήταν ή όχι εντός αυτών των ορίων (κάτι το οποίο είναι αναμενόμενο ότι πάντοτε βέβαια θα αμφισβητείται).

Συνεπώς, προτείνεται η **διάταξη να επαναδιατυπωθεί κατά τρόπο που πραγματικά να αφήνει περιθώρια εφαρμογής της, χωρίς όμως, ταυτόχρονα, με μία διατύπωση που θα καθιστά πολύ χαλαρό το δεσμό του δράστη και του νομικού προσώπου –και, μάλιστα, κατά τη διάπραξη της πράξης- να αφήνει περιθώρια αυθαίρετης χρήσης της.**

Στο πνεύμα αυτό, η παράγραφος 1 της διάταξης θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη: **«1. Αν κάποια από τις αξιόποινες πράξεις του παρόντος νόμου τελέσθηκε μέσω ή στο πλαίσιο της δραστηριότητας ή προς όφελος ή για λογαριασμό νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων, από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου, ή της ενώσεως προσώπων ...»**

Επίσης προβληματισμούς γεννά η πρόβλεψη της διάταξης ότι η επιβολή των συγκεκριμένων διοικητικών κυρώσεων θα γίνεται με κοινή απόφαση του Υπουργού

Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, ήτοι, με απόφαση δύο οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας και μάλιστα κατά τεκμήριο πολιτικών προσώπων. Ενόψει του ότι, σύμφωνα με τη διάταξη, για την επιβολή ή μη κάποιων από τις προβλεπόμενες κυρώσεις (όλων πλην του προστίμου, δηλαδή των πλέον σοβαρών) δεν θεσπίζεται κάποια δέσμια αρμοδιότητα, αλλά η απόφαση για την επιβολή τους αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια των παραπάνω Υπουργών, η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα δημιουργήσει αμφισβητήσεις ή ακόμη και οξύτητες και εντάσεις.

Για τους παραπάνω λόγους, η ΟΚΕ **προτείνει η επιβολή των προαναφερομένων κυρώσεων να γίνεται πάντοτε από το αρμόδιο δικαστήριο (ή, κατά περίπτωση, δικαστικό Συμβούλιο), είτε, προσωρινά, ως μέτρο ασφαλείας (με το παραπεμπτικό βούλευμα) είτε ως παρεπόμενη ποινή (με την καταδικαστική απόφαση), να εναπόκειται δε κάθε φορά στη δικαστική κρίση η επιλογή της κατ' αυτήν καταλληλότερης (ή, σωρευτικά, καταλληλότερων) από τις συνέπειες που προβλέπει ο νόμος, καθώς και η επιμέτρηση της βαρύτητάς τους.**

Τέλος, πολύ σημαντικό ζήτημα που πρέπει ν' απασχολήσει το νομοθέτη ως προς τις συνέπειες που θα προβλέπει η διάταξη αυτή, είναι και το αν μεταξύ αυτών θα συμπεριλαμβάνεται και η ανάκληση (ή αναστολή ισχύος, για ορισμένο χρόνο) της τυχόν άδειας λειτουργίας του συγκεκριμένου νομικού προσώπου ή ενώσεως.

Κατά τη γνώμη μας, **η κύρωση αυτή πρέπει να προβλέπεται μεταξύ των συνεπειών του νόμου**. Άλλωστε, δεν ανταποκρίνεται σε καμία λογική ούτε είναι συμβατό με την έννομη τάξη, ένα νομικό πρόσωπο να αφήνεται να συνεχίζει να λειτουργεί με την άδεια της Πολιτείας όταν θα έχει διαπιστωθεί από τα αρμόδια δικαστήρια η σύνδεσή του με τις εν λόγω, ιδιαίτερης απαξίας, πράξεις. Ασφαλώς βέβαια, για να επιβληθεί η κύρωση αυτή –λαμβάνομένης υπόψη της βαρύτητας των πράξεων, της τυχόν υποτροπής κλπ- θα πρέπει να υπάρχει αμετάκλητη δικαστική απόφαση περί της τέλεσης των πράξεων που προβλέπει ο νόμος, ενδεχομένως δε, η συγκεκριμένη κύρωση της ανάκλησης ή αναστολής της άδειας να επιβάλλεται εν συνεχεία, από άλλο, ανώτατο ή ειδικής σύνθεσης, με αυξημένα εχέγγυα, δικαστήριο.

Άρθρο 5

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ορισθεί τίτλος στο άρθρο.

Πρόσθετες παρατηρήσεις/προτάσεις

1. Τόσο ο ν. 927/1979 όσο και το συγκεκριμένο νομοσχέδιο ασχολούνται, μόνο, με τις συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις που προαναφέρονται (δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους και δημόσιο εγκωμιασμό εγκλημάτων) και καθόλου με τα κοινά εγκλήματα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα (σωματικές βλάβες κλπ), τα οποία όμως και αυτά –ιδίως αυτά- μπορεί να τελούνται λόγω των προαναφερομένων πράξεων.

Για τα κατ' ιδίαν εγκλήματα, λοιπόν, η ΟΚΕ προτείνει να προστεθεί άρθρο στο νομοσχέδιο, το οποίο θα ορίζει ότι όταν μια οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη τελείται εναντίον προσώπου ή ομάδας προσώπων **λόγω** (έχοντας ως αιτία) της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, της αναπηρίας, της σεξουαλικού προσανατολισμού ή του φύλου τους (κατ' αναλογία των οριζόμενων στην παρ. 1 του άρθρου 1 του νομοσχεδίου), αυτό :

(α) θα συνιστά **επιβαρυντική περίπτωση** κατά την επιμέτρηση της ποινής και

(β) θα επιβάλλεται πάντοτε, ως παρεπόμενη ποινή, η **αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων του δράστη** για χρονικό διάστημα από δύο έως πέντε έτη για τα πλημμελήματα και κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 59 και 60 του Ποινικού Κώδικα για τα κακουργήματα.

2. Για την διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής της δίκης και της αποδεικτικής διαδικασίας, αναγκαίο σύμφωνα με την ΟΚΕ είναι να διασφαλισθούν αφενός η παροχή συνδρομής και προστασία των θυμάτων και των ουσιωδών μαρτύρων, ιδίως όταν αυτοί είναι αλλοδαποί (με συγκεκριμένη πρόνοια μη απέλασής τους,

τουλάχιστον έως την έκδοση απόφασης σε πρώτο βαθμό για την υπόθεση, η παροχή νομικής συνδρομής κλπ) και, αφετέρου, η **δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής** όχι από τους ίδιους τους παθόντες (*αμέσως ζημιωθέντες*, όπως κανονικά προβλέπεται), οι οποίοι συχνά αδυνατούν ή υποχρεώνονται να μην ασκήσουν το δικαίωμά τους αυτό, αλλά και –μόνο για την υποστήριξη της κατηγορίας και με την εξαίρεση των πολιτικών κομμάτων - **από νομίμως λειτουργούντα νομικά πρόσωπα, ενώσεις προσώπων ή οργανισμούς, οι οποίοι έχουν στους καταστατικούς σκοπούς τους την προστασία και προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή την καταπολέμηση των φυλετικών ή θρησκευτικών ή άλλων διακρίσεων ή την αντιμετώπιση των φαινομένων ρατσισμού ή ξενοφοβίας.**

3. Τέλος, η ΟΚΕ θεωρεί ότι, ειδικά στην παρούσα συγκυρία, χρήσιμη και ιδιαίτερα συμβολική θα ήταν η θέσπιση προσθήκης στο άρθρο 8 του Π.Κ. (*«Εγκλήματα στην αλλοδαπή που τιμωρούνται πάντοτε κατά τους ελληνικούς νόμους»*), με την οποία, μαζί με τις λοιπές περιπτώσεις των προβλεπόμενων εκεί εγκλημάτων που, ακόμη και αν τελέστηκαν από αλλοδαπούς στην αλλοδαπή, τιμωρούνται πάντοτε κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους (εσχάτη προδοσία, τρομοκρατικές πράξεις κλπ), να προσθέτονταν και οι ανωτέρω πράξεις των άρθρων 1 και 2.

Δηλαδή, ως κορυφαίο δείγμα του νομικού πολιτισμού της χώρας μας, αλλά και της αταλάντευτης στάσης της ελληνικής κοινωνίας απέναντι σε κάθε φαινόμενο ρατσισμού, **ν' αναγάγουμε τη δημόσια υποκίνηση ρατσιστικής βίας ή μίσους και το δημόσιο εγκωμιασμό ή άρνηση τέτοιων εγκλημάτων, κατά τα οριζόμενα στις προαναφερόμενες διατάξεις του νομοσχεδίου, σε πράξεις πάντοτε τιμωρούμενες από τον ελληνικό νόμο, ανεξάρτητα του πού και από ποιόν τελέστηκαν.**

Μια τέτοια διάταξη μπορεί να έχει ως ακολούθως: *«Στο άρθρο 8 του Ποινικού Κώδικα («Εγκλήματα στην αλλοδαπή που τιμωρούνται πάντοτε κατά τους ελληνικούς νόμους») προστίθεται νέα περίπτωση(ιβ) ως εξής: ιβ) οι αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται και τιμωρούνται από το νόμο 927/1979*

*(Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις,
ΦΕΚ Α' 139), όπως κάθε φορά ισχύει.»*